

Mladá veda

Young Science

Rozhovor s historikom Petrom Švorcom

Inovativní technologie dopravy

**Maloplošné chránené územia
národného parku Nízke Tatry**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2017 (číslo 2)

Ročník piaty

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Krakow 2013. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, PhD. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, PhD. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ROZHOVOR S HISTORIKOM PROFESOROM PETROM ŠVORCOM

Martin Hajduk¹

Autor pôsobí ako interný doktorand na Katedre novovekých a najnovších slovenských dejín Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.

Prof. PhDr. Peter Švorc, CSc. (1957, Liptovský Mikuláš) absolvoval základnú deväťročnú školu vo svojom bydlisku v Štrbe (1963 – 1972), gymnázium s humanitným zameraním ukončil v Poprade (1972 – 1976) a vysokoškolské štúdium odbor história – filozofia na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (1976 – 1981). Štúdium na FF UPJŠ v Prešove ukončil v roku 1981 a za výsledky dosahované počas štúdia mu bola udelená Cena rektora Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. V roku 1981 získal akademický titul PhDr. na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a v roku 1990 vedeckú hodnosť kandidáta historických vied (CSc.) na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1998 sa na Filozofickej fakulte v Prešove habilitoval na docenta slovenských dejín a v roku 2004 si prevzal z rúk prezidenta Slovenskej republiky diplom univerzitného profesora v odbore história.

Pedagogická a vedecká činnosť

V roku 1981 začal pracovať ako odborný pracovník Východoslovenského múzea v Košiciach, kde sa zameriaval predovšetkým na súčasné dejiny a dejiny poľnohospodárstva. V roku 1983 nastúpil na Katedru dejín FF UPJŠ v Prešove ako odborný asistent, kde najskôr viedol semináre z dejín Československa po roku 1918, svetových dejín po roku 1918 a z úvodu do štúdia dejepisu. Neskôr k nim začal viesť aj prednášky. Okrem týchto disciplín prednáša aj

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Martin Hajduk, Katedra novovekých a najnovších slovenských dejín, Inštitút histórie, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, Ulica 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov
E-mail: hajduk.po@gmail.com

problematiku vzťahujúcu sa k rozpadu Rakúsko-Uhorska, k českému a slovenskému odboju v rokoch 1914 – 1918, vzniku ČSR a k úlohe amerických Slovákov pri vzniku ČSR, neskôr aj problematiku pripojenia Podkarpatskej Rusi k ČSR v roku 1919. Z tejto problematiky viedol a vedie diplomové práce študentov odboru história ako aj doktorandské práce svojich interných a externých doktorandov.

Jeho výskumná činnosť je zameraná na hospodárske a politické dejiny ČSR so zreteľom na ich sociálne (vyst'ahovalectvo) a nacionálne dôsledky, na problematiku dejín Podkarpatskej Rusi v rokoch 1918 – 1946, stredoeurópske dejiny 20. storočia a na cirkevné dejiny 20. storočia so špecializáciou na dejiny protestantizmu na Slovensku a v strednej Európe, o čom svedčí aj jeho publikačná činnosť.

Členstvo v akademických, odborných vedeckých a profesijných organizáciách

V rokoch 1986 – 1989 bol predsedom Rady mladých vedeckých pracovníkov na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a členom Rady mladých vedeckých pracovníkov UPJŠ v Košiciach. V rokoch 1991 – 1993 bol členom Akademického senátu UPJŠ v Košiciach a v rokoch 1994 – 1996 bol predsedom Akademického senátu FF UPJŠ v Prešove. V tom istom období bol aj členom Rady vysokých škôl Slovenskej republiky. V rokoch 1999 – 2002 bol podpredsedom Akademického senátu Prešovskej univerzity. Od septembra 2001 pôsobí ako vedúci Katedry slovenských dejín a archívniectva na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity.

Od roku 1983 je členom Slovenskej historickej spoločnosti SAV, od roku 1993 členom Spolku slovenských spisovateľov, od roku 1994 členom Slovensko-českej komisie historikov. V roku 1996 sa stal členom výboru Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, v roku 2001 jeho podpredsedom, v roku 1997 podpredsedom Slovenského národného komitétu historikov, v súčasnosti je jeho členom. Od roku 2000 je členom pracovnej skupiny pre dejiny protestantských cirkví v strednej a východnej Európe (Aarhus/Dánsko – Münster/Nemecko), v roku 2000 sa stal členom Syndikátu slovenských novinárov. Od roku 2002 pôsobil ako člen Komisie VEGA. Profesor Peter Švorc je tiež členom Svetovej akadémie rusínskej kultúry so sídlom v Toronte.

*Prednáška o vzniku
ČSR v roku 1918
pre členov Poľskej
akadémie vied,
Kraków (2014)*

Členstvo v redakčných radách

Prof. P. Švorc je člen redakčnej rady Acta Collegii evangelici Prešovienis, v rokoch 1996 – 2001 bol členom redakčnej rady časopisu Historická revue, od roku 2001 je člen redakčnej rady Historia – revue, je tiež členom redakčnej rady Kirchliche Zeitgeschichte, Internationale Halbjahresschrift für Theologie und Geschichtswissenschaft (Heidelberg). Od vzniku medzinárodného vedeckého časopisu Mladá veda roku 2013 je predsedom jej redakčnej rady.

Na stretnutí s prezidentom SR Rudolfom Schusterom

Vydavateľské aktivity

V roku 1992 prof. Peter Švorc založil súkromné špecializované knižné vydavateľstvo UNIVERSUM, ktoré sa zaoberalo dejinami, etnografiou a filozofiou, neskôr sa záber výrazne rozšíril aj na iné oblasti – jazykovedu, didaktiku, matematiku, cirkevnú oblasť, cestovný ruch a pod. Doteraz pod značkou UNIVERSUM vyšlo viac ako 125 publikácií niekoľko desiatkam autorom prevažne z univerzitného prostredia.

Ocenenia

V roku 1980 mu bola udelená Cena literárneho fondu za prácu *Kolektivizácia poľnohospodárstva na Spiši v rokoch 1949 – 1960*, v roku 1988 Cena rektora UPJŠ v Košiciach za monografiu *Podtatranské premeny*, v roku 1992 Cena predsedu Slovak Garden Florida (USA) za prácu *Americkí Slováci a Slovensko v prvých dvoch desaťročiach 20. storočia* a v roku 1993 Cena literárneho fondu SR za knihu *Rozbýjali monarchiu*. V roku 2000 mu bola udelená Cena mesta Prešov za knihu *Sprievodca po sakrálnych pamiatkach a cirkevnom živote Prešova*, v roku 2017 Cena Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV za knihu *Štrbské vizitácie a ich aktéri*. Je laureátom viacerých cien za literárnu tvorbu (Literárny Kežmarok, Wolkrova Polianka, Akademický Prešov, Jašíkova Turzovka, Generace '83 – Ostrava).

Výber z rozsiahlej publikačnej činnosti prof. Švorca:

- ŠVORC, Peter, 1988. *Podtatranské premeny*. Košice: Východoslov. vydavateľstvo. 196 s.
- ŠVORC, Peter, 1990. *Profily prvých (T. G. Masaryk, M. R. Štefánik, E. Beneš, M. Dula, K. Kramář, V. Šrobár)*. Prešov: Expertízno-vzdelávací inštitút v Prešove. 70 s.
- ŠVORC, Peter, 1991. *Zrod republiky. (Dobové dokumenty, spomienky a stanoviská 1914 – 1918)*. Košice: Slovo, 1991. 132 s.
- ŠVORC, Peter, 1992. *Rozbýjali monarchiu. Populárny slovník osobností česko-slovenského odboja 1914 – 1918*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo. 175 s.
- Duleba, A., Ištók, R., Matlovič, R., Kónya, P., ŠVORC, Peter a M. Mušínska, 1995. *Zakarpatsko*. Bratislava: Slovenský inštitút medzinárodných štúdií. s. 119-150.
- ŠVORC, Peter, 1996. *Stručné dejiny Podkarpatskej Rusi. II. 1918 – 1946*. Metodické centrum: Prešov. 72 s.
- ŠVORC, Peter, 1996. *Zakliata krajina. Podkarpatská Rus 1918 – 1946*. Prešov: Universum. 127 s.
- ŠVORC, Peter a Pavol Koval', 1999. *Mestská hromadná doprava v Prešove 1949 – 1999*. Prešov: Multimediu. 100 s.
- ŠVORC, Peter, 2003. *Krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou v medzivojnovom období (1919 – 1939)*. Prešov: Universum. 424 s.
- ŠVORC, Peter a kol., 2005. *Svidník v premenách času*. Sabinov: Dino. 111 s.
- ŠVORC, Peter, 2007. *Zakletá zem. Podkarpatská Rus 1918 – 1946*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 318 s.
- ŠVORC, Peter a Patrik Derfiňák, 2009. *Mesto v pohybe*. Prešov: Universum. 104 strán.
- ŠVORC, Peter a kol., 2012. *Veľká doba a jej dôsledky. Prešov v 20. rokoch 20. storočia*. Prešov: FF PU. 250 s.
- ŠVORC, Peter, 2013. *Keď sa dedinou strigy prehánali*. Prešov: Universum. 126 s.
- ŠVORC, Peter a Patrik Derfiňák, 2014. *Východné Slovensko a Židia v medzivojnovom období. Sondy do spoločensko-politického, hospodárskeho a kultúrneho života*. Prešov: FF PU. 246 s.
- Pollák, Miroslav a Peter ŠVORC (eds.), 2015. *Spišské exody v 20. storočí*. Bratislava: Kalligram. 228 s.

ŠVORC, Peter, 2016. *Štrbské vizitácie a ich aktéri. Od Tolerančného patentu po prvú svetovú vojnu*. Prešov: Universum. 241 s.

Prof. P. Švorc so svojim doktorantom Dušanom Vankom v rumunskom univerzitnom meste Kluž pri rodnom dome uhorského kráľa Mateja Korvína (2013)

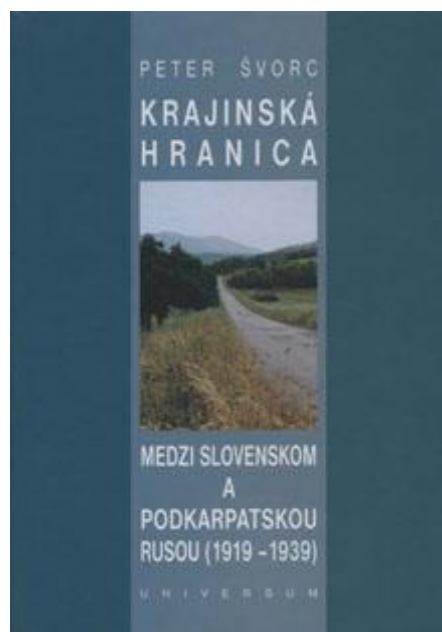
Pán profesor, na úvod možno trochu obligátna otázka, kto, resp. čo Vás priviedlo k tomu, že ste sa rozhodli svoj profesijný život zasvätiť historickej vede?

Rozhodnutie venovať sa histórii, a teda dejiny študovať ako odbor, sa rodilo postupne. Môj otec bol etnografom a neskôr aj riaditeľom Podtatranského múzea v Poprade. Vďaka nemu som sa stretával s mnohými významnými slovenskými i zahraničnými historikmi a etnografmi, počúval ich rozhovory a skúsenosti z výskumov, čo ma vždy zaujalo a prebúdalo záujem robiť niečo podobné. Okrem toho som chodieval s otcom na etnografické výskumy, ktoré mi otvárali okno poznania do života ľudu, jeho zvykov, tradícií. Bolo to zaujímavé a neraz i napínavé dobrodružstvo. Ďalší moment, ktorý ma priviedol k histórii bola zaniknutá stredoveká dedina Šoldov neďaleko rodnej Štrby. Je to dedina, o ktorej sa nevie, kedy vznikla a ani kedy a ako zanikla, jasné je len to, že zanikla násilnou cestou. No a to bol tiež dobrý dôvod na zvedavosť a aj na prebudenie záujmu o dejiny. Priznám sa však, že pôvodne som chcel študovať etnografiu, ale tá sa dala študovať len na FF UK v Bratislave a tento odbor otvárali len sporadicky. Keď som končil štúdium na gymnáziu v Poprade etnografiu neotvárali, tak mi zostal len odbor dejiny, ktorý som nakoniec vyštudoval s filozofiou na FF UPJŠ v Prešove.

Ako univerzitný profesor pôsobíte na Prešovskej univerzite v Prešove, kde prednášate predovšetkým problematiku československých a slovenských dejín 20. storočia, no okrem toho vediete aj výberový seminár, ktorý sa týka dejín Podkarpatskej Rusi. Sú pre vás tieto dejiny obzvlášť zaujímavé?

Pre mňa sú zaujímavé rôzne úseky slovenských i svetových dejín. No venovať sa všetkému – to nejde. Človek by to ani nezvládol a vo vede, ako aj na vysokej škole je potrebné sa špecializovať na užšiu oblasť výskumu a rovnako aj pri prednáškach, aby človek mohol preniknúť hlbšie do danej problematiky, lepšie jej porozumel a potom aj lepšie sprostredkoval svoje vedomosti študentom.

K dejinám 20. storočia som sa bližšie dostal cez diplomovú prácu, ktorú som písal pod vedením prof. PhDr. Ladislava Tajtáka, CSc., jedného z nestorov slovenskej historiografie. Bolo to v závere 70. rokov minulého storočia, keď sa na Slovensku uprednostňovali dejiny kolektivizácie, ktoré boli zahrnuté do celoštátneho (československého) základného výskumu. Ten na Slovensku viedol prof. PhDr. Samuel Cambel, DrSc., vtedy riaditeľ Historického ústavu SAV v Bratislave. Do tohto výskumu historické pracoviská na Slovensku zapájali viacerých svojich členov, vrátane študentov na odbore dejepis – vtedy boli okrem Historického ústavu SAV len dve katedry dejín, na ktorých sa robil historický výskum – na FF UK v Bratislave a na FF UPJŠ v Prešove. Historickým výskumom sa zaoberal ešte aj Spoločensko-vedný ústav SAV v Košiciach a niektoré múzeá.

Takto som sa dostal k dejinám kolektivizácie na Spiši a súčasne k najnovším slovenským a československým dejinám. Po skončení štúdia a dvojročnom pôsobení vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach som nastúpil ako odborný asistent na Katedru dejín FF UPJŠ. Tu som viedol semináre z dejín Československa a zo svetových dejín 20. storočia. Tomuto obdobiu som potom prispôbil aj moje výskumné aktivity, a tak som vlastne „zakotvil“ v 20. storočí nielen ako učiteľ, ale aj ako historik.

K dejinám Podkarpatskej Rusi, ako k špecifickému problému československých dejín prvej polovice 20. storočia ma priviedla náhoda. V roku 1994 ma oslovil PhDr. Alexander Duleba, vtedy pracovník Slovenského inštitútu medzinárodných štúdií, či by som do ním pripravovanej publikácie o Zakarpatsku nepripravil stať z jej dejín v prvej polovici 20. storočia, keď sa Zakarpatsko ako súčasť Československa nazývala Podkarpatskou Rusou. Publikácia mala širší záber – okrem dejín Zakarpatska tam boli aj etnografické, geografické a politologické štúdie, ktoré predstavovali Zakarpatsko ako jeden komplex. Súhlasil som, lebo túto úlohu som bral ako výzvu. Podkarpatská Rus bola síce 20 rokov súčasťou Československa, ale v období socializmu (do roku 1989) sme sa o nej nič neučili, vo vysokoškolských textoch sa spomenula len okrajovo, v stredoškolských vôbec. Bolo to z obavy, aby sa československí občania nepýtali, prečo Československo stratilo Podkarpatskú

Rus, v prospech koho a kedy sa tak stalo? Keďže to bolo v prospech Sovietskeho zväzu a nestalo sa to na dobrovoľnej báze, v období socializmu sa stala téma Podkarpatskej Rusi neželanou výskumnou témou. Slovenská historiografia sa k nej dostala až po roku 1989 a ja som rád, že som pri tom bol a že sa mi podarilo popri objednanej kapitole z dejín Podkarpatskej Rusi napísať aj monografickú prácu a vydať ju v roku 1996 pod názvom *Zakliata krajina. Podkarpatská Rus 1918 – 1946*. Teší ma, že od roku 1945 po uvedený rok to bola na Slovensku, ale aj v Československu, prvá komplexnejšia monografická práca o Podkarpatskej Rusi v medzivojnovom období a že naštartovala záujem a následne aj výskum dejín Podkarpatskej Rusi nielen na Slovensku, ale hlavne v Čechách.

A čo bolo, či je na týchto dejinách pre mňa zaujímavé? Sú to dejiny pre nás Slovákov blízkeho územia i rusínskeho obyvateľstva, s ktorým sme dlho zdieľali rovnaký osud. No kým sa Slovákom podarilo po roku 1918 vymaniť z nepriaznivého položenía a začali si vo veľkej miere riadiť vlastný osud vlastnými silami, Rusínom sa to nepodarilo. Mňa zaujímali dôvody, prečo to bolo tak.

Prof. Peter Švorc (v druhom rade prvý sprava) s ostatnými členmi Česko-slovenskej / Slovensko-českej komisie historikov na prijatí u primátora mesta Košice Richarda Rašiho (2013)

Keď sa obzriete do minulosti a porovnáte svojich študentov „vtedy“ a dnes, možno medzi nimi vypožorovať nejaké rozdiely? Sú dnešní študenti iní, ako v čase, keď ste vo svojej kariére vysokoškolského pedagóga začínali?

Na túto otázku je zložitejšia odpoveď. Rozdiel medzi tými skôr študujúcimi a dnešnými určite je. To vyplýva z viacerých faktorov. Ale ten najrozhodujúcejší je, že kedysi sa na štúdium

vyberali študenti na základe prijímacích skúšok, kde museli už pred vstupom na vysokú školu dokázať svoje vedomosti a schopnosti pre zvolený odbor. Dnes ich berieme preto, že sa na zvolený odbor prihlásili. Až počas štúdia zistíme, či majú naň dispozície, chuť a vôľu čosi dokázať.

Mechanizmus prijímania študentov na vysokú školu bol na začiatku tohto storočia nastavený zle. Školy dostávali a dostávajú peniaze podľa toho, koľko študentov majú, a samozrejme, ak chcú mať financie, musia mať aj študentov. Bola v tom istá logika, ale len do chvíle, kým sa tento mechanizmus neukázal ako chybný, lebo školy boli prinútené správať sa trhovo a oni sa samozrejme aj trhovo správali, ak chceli prežiť. Pravda, s tým bolo spojených aj mnoho ďalších vecí – ako zakladanie nových vysokých škôl, takmer v každom meste na Slovensku, a teda i silnejúci zápas o študenta, bez ohľadu na to, či ten mal intelektuálne dispozície na štúdium na vysokej škole alebo nemal. Ak si chceli školy udržať študenta – a s ním aj financie, ktoré na školu prichádzali z ministerstva školstva, museli prispôbiť latku náročnosti tým najslabším – a tak začala devalvácia vzdelania i jeho kvality. Študenti to hneď pochopili. Tí, ktorým záležalo na vedomostiach a skutočnom vzdelaní sa začali ohliadať za vysokoškolským vzdelaním mimo Slovenska, a časť našich študentov ostala na slovenských vysokých školách kvôli diplomu a nie vzdelaniu. No, a s takýmito študentmi je práca náročnejšia a často aj menej efektívna a vyčerpávajúcejšia.

Našťastie nie všetci šikovní študenti odišli do zahraničia, a tí sa vo svojej podstate nelíšia od študentov, ktorí končili pred tridsiatimi rokmi. To je dobre, to dáva pedagógom silu i presvedčenie, že ich práca má zmysel.

Prof. P. Švorc počas prezentácie monografie Štrbské vizitácie a ich aktéri v evanjelickom kostole v Štrbe (2016)

Pred časom Slovenskom rezonovala otázka hodinovej dotácie pre výučbu dejepisu na základných a stredných školách. Ako by ste zhodnotili pripravenosť dnešných stredoškolských študentov na štúdium histórie / učiteľstva dejepisu na vysokej škole?

Prist'ahovalecká kríza, ktorá zasiahla Európu v posledných dvoch rokoch ukázala slabé miesta starej Európy. Obavy z migrantov otvorili otázku aj na Slovensku, ako vnímať tento nový fenomén – akceptovať ho, alebo ho odmietnuť? Otvoriť sa prichádzajúcim migrantom, prijať ich a vytvoriť im priestor nielen pre normálny život, ale aj pre ich kultúru, ktorá sa v mnohom líši od tej našej? Takýchto otázok sa objavilo pred našou spoločnosťou, a samozrejme aj pred politikmi, viac ako dosť. A s nimi sa objavila aj otázka, ako je to s našou európskou, kresťanskou a súčasne slovenskou kultúrou? Vieme my vôbec, kto sme? Poznáme našu minulosť, ktorá, ako sa ukázalo slovenským politikom, ale aj verejnosti, by mala byť prirodzeným a silným základom našej identity pripravenej odolať cudzím kultúram a žiť s nimi v symbióze?

Učiteľia dejepisu na všetkých vzdelávacích stupňoch už dlhodobo upozorňovali, že s vedomosťami o našej národnej histórii stojíme ako celok zle. Že táto nevedomosť sa môže v krízových situáciách spoločnosti vypomstiť. Že Slováci sa budú hľadať v rôznych identitách, ktoré sú okolo nich, ale ku ktorým nepatria, ale že nenájdu oporu v im vlastnej národnej identite postavenej na znalosti svojich dejín. Inými slovami, že slovenské obyvateľstvo nebude oporou svojmu štátu, svojej vláde a vlastne ani sami sebe ako jedinečnej národnej entite.

Smutné je, že bol to minister školstva, ktorý vychádzal z národne orientovanej Slovenskej národnej strany (prof. Ing. Ján Mikolaj, CSc., 2006 – 2010), za ktorého pôsobenia bola vtedajšia dotácia vyučovacích hodín dejepisu skrátená na hodinu na základných školách a na stredných bolo ponechané na rozhodnutí jednotlivých škôl, či si dejepis ponechajú a v akom rozsahu, alebo dajú prednosť iným disciplínam. Ruka v ruku šla so znížením hodinovej dotácie pre dejepis aj vedomostná úroveň žiakov. Tí sa stali v čase spoločenskej krízy a radikalizácie ľahkou „korisťou“ strán a hnutí, ktoré svoju propagandu postavili na demagógiu, využívajúc aj nevedomosti svojich spoluobčanov.

Slovenská historická spoločnosť pri SAV už dlhšie upozorňovala na túto skutočnosť, len slovenskí politici naprieč celým politickým spektrom sa o slovenskú spoločnosť pramálo

*Prof. P. Švorc na medzinárodnom vedeckom seminári
k stému výročiu smrti Františka Jozefa I.
v Moskve (2016)*

starali. Až keď im začalo „tiecť do topánok“ spomenuli si na dejepis, na školy, na historikov a žiadali hneď a zaraz návod na riešenie situácie na Slovensku.

SHS na svojom 15. zjazde v Skalici (2016) iniciovala návrat k pôvodnej dotácii hodín pre výučbu dejepisu, v čom jej krátko pomáhali aj slovenské médiá, ba aj niektorí politici boli pripravení pomôcť v legislatívnej stránke. Pravda, ako to na Slovensku býva (a čo je typické pre nezrelé národy), keď sa ukázalo, že problém s migráciou a radikalizáciou spoločnosti nie je momentálne až taký horúci, na všetko sa pozabúdalo a vyparila sa aj ochota slovenských politikov urobiť v príprave mladej generácie pri poznávaní národných a aspoň európskych dejín akú-takú nápravu.

Vo svojom vedeckom výskume ste sa doteraz venovali viacerým zaujímavým témam. Dokumentuje to aj Vaša bohatá publikačná činnosť. Môžete uviesť, ktoré z tém sa Vám spracovávali takpovediac bez problémov, prípadne ktorý výskum Vás stál najviac síl?

Každá téma, ktorou som sa zaoberal mala svoje bezproblémové miesta, ale aj také, ktoré stáli veľa času a síl, aby som ich mohol dostatočne dobre spoznať a interpretovať. S výskumom je to asi ako s hľadaním zlatej žily. Viete, že chcete nájsť zlato a predpokladáte, že by mohlo byť v tamtej hore. Ak máte prípravu – teda čakan a lopatu, môžete sa pustiť do práce. Problém je v tom, že si sám musíte určiť miesto, kde začnete kopáť, ako hlboko, ktorým smerom, aby ste na zlato natrafili. Aj vo vede je to tak. Určiť archív, v ktorom by ste našli informácie o téme vášho výskumu je kľúčovou úlohou, no desiatky bežných metrov archívnych škatúl, ktoré treba otvoriť, prelistovať, prečítať tisíce strán dobového materiálu, ktorý niekedy ani nie je veľmi čitateľný, je tým zlatokopeckým hľadaním. Pritom vás poteší každá čo i len drobná informácia o téme, ktorú v archíve, knižnici a pod. nájdete. Len takých drobných informácií potrebujete veľa, aby sa dala urobiť rekonštrukcia skúmanej minulosti.

Spomínam si na plné papierové vrecia správ, výkazov, hlásení v protiatómovom kryte Okresného národného výboru v Spišskej Novej Vsi, ktoré som vreco po vreci vysypával, prečítal tisíce strán a poukladal naspäť do vriec, rád, ak sa mi podarilo nájsť údaj, ktorý som potreboval. Tri týždne každodenného vyberania spisov zo zaprášených vriec. Ešteže sa vtedy nado mnou ulútostili úradníčky, ktoré takúto „predarchívnu starostlivosť“ mali v popise práce a dvakrát denne mi uvarili čaj, ktorý som si prišiel vypiť do ich kancelárie.

No podobných výskumníckych zážitkov bolo viac. Nikdy som to však nebral ako otravu, záťaž, ale ako vec, ktorá je spojená s mojou prácou a bez ktorej sa to ani nedá urobiť.

Prof. P. Švorc na prezentácii publikácie Prešov v 20. rokoch 20. storočia (2012)

Stalo sa Vám, že ste sa vo svojom výskume ocitli v slepej uličke a museli ste tému opustiť?

Áno, stalo sa, hoci som ešte danú tému neopustil, len odložil na neskorší čas. Mal som predsavzatie spracovať Ladislava Moyša, katolíckeho kňaza, národovca, ktorý po vzniku ČSR v roku 1918 prijal ponuku ministra s plnou mocou pre správu Slovenska Vavra Šrobára, aby sa stal županom v Užskej župe. Mňa zaujímala jeho činnosť župana, v ktorej nepôsobil dlho. Teda nie jeho predchádzajúce a nasledujúce pôsobenie, ale práve len to v zlomovom čase. Neviem, či Moyšova agenda bola taká slabá alebo bola neskôr stratená či zničená, no fakt je, že som sa dopátral len k zlomkom, ktoré nemajú veľkú výpovednú hodnotu.

Akej problematike sa venujete v súčasnosti? Biografický slovník *An International Directory of Business*. (Aldershot, England – Vermont, USA, 1994) vás charakterizuje ako historika hospodárskych dejín, *Encyklopedia of Rusyn History and Culture* (Toronto – Buffalo – London, 2005) vás predstavuje ako historika zaoberajúceho sa dejinami Podkarpatskej Rusi, *Scholars of Bohemian, Czech and Czechoslovak History Studies. III. R – Z* (Praha 2005) zas ako historika československých dejín a v knihe *Rozhovory s evanjelikmi rôznych profesií* (Kežmarok 2017) ste sa prezentovali ako historik zaoberajúci sa cirkevnými dejinami. Ktorá problematika teda platí?

Platia všetky. Dejiny sú kontinuálnou záležitosťou, kde navyše všetko so všetkým súvisí. Taký je život – v horizontálnej rovine sa v tom istom čase odohrávajú naraz rôzne udalosti, vo

vertikálnej roviny jedna udalosť plodí druhú a pritom aj horizontálna, aj vertikálna rovina existujú nerozlučne spolu. Inými slovami, zaoberám sa predovšetkým obdobím od konca 19. storočia po druhú svetovú vojnu, resp. až do 60. rokov 20. storočia. Všetky uvedené témy spadajú do tohto časového obdobia. Ak sa venujem jednej problematike, spravidla narazím aj na druhú, tretiu,... oni niekedy spolu súvisia viac, inokedy menej, ale vždy súvisia. Preto sa môžem venovať všetkým, hoci nie úplne naraz.

Cieľovou skupinou Mladej vedy sú študenti 3. stupňa vysokoškolského štúdia, označovaní ako doktorandi, ale aj mladí vedeckí pracovníci z rôznych oblastí ľudského bádania. Akú radu by ste im dali z Vašej pozície skúseného pedagóga a renomovaného historika? Na čo by podľa Vás nemali počas svojho štúdia / vedeckej práce zabúdať, resp. čo by mali mať na pamäti?

Poctivý prístup k tomu, čo robia. Je to náročné, ale bez toho to vo vede nejde. Ak sa títo mladí ľudia rozhodli zasvätiť svoj život vedeckému výskumu, i napriek tomu, že to nie je finančne lukratívna sféra, mali by ho robiť dobre, dôsledne s vedomím, že výsledky ich práce vždy bude niekto konfrontovať, ale aj na nich stavať.

Ďakujem za rozhovor.